

พระยาศรภักย์พิพัฒ

พระยาศรภักย์พิพัฒ นามเดิม “เลื่อน ศรภักย์วานิช” เป็นนายทหารเรือซึ่งถูกมรสุมทางการเมืองจนต้องเป็นนักโทษการเมือง เคยเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นนักหนังสือพิมพ์และเป็นนักเขียนอิสระ ท่านเป็นบุตรของนายโชวเทียนโป และนางกี ศรภักย์วานิช เกิดเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2432 ที่จังหวัดนครสวรรค์ บิดามารดามีอาชีพค้าขาย

การศึกษา

พระยาศรภักย์พิพัฒได้รับการศึกษาชั้นต้น

จากโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์แล้วเดินทางเข้ากรุงเทพฯ เข้าศึกษาในโรงเรียนอัสสัมชัญ และอัสสัมชัญพาณิชย์จนจบชั้นสูงสุด ไปฝึกงานพาณิชย์อยู่ที่บริษัทของชาวต่างประเทศระยะหนึ่ง จนถึงเวลาที่มีอายุครบเกณฑ์ทหาร เห็นว่าจะต้องถูกเกณฑ์เข้าเป็นทหารแน่นอน จึงสมัครเข้าเป็นทหารเสี้ยมเลย ต่อมาภายหลังได้เข้าศึกษาในคณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยเมลเบิร์น (School of Journalism, University of Melbourne) ประเทศออสเตรเลีย ขณะที่ได้ศึกษาในเมืองไปพำนักอยู่ที่นั่น

นาวาเอก พระยาศรภักย์พิพัฒ (เลื่อน ศรภักย์วานิช)

ราชการทหาร

เมื่อนายเลื่อน ศรีภักย์วานิชสมัครเข้ารับราชการทหารก็สมัครไปเป็นทหารเรือตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2451 ได้รับยศว่าที่นายเรือตรี อยู่ปีเศษก็ได้รับพระราชทานยศเป็นนายเรือตรี และได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวงวิเศษสรณิต

นายเรือตรีหลวงวิเศษสรณิตเป็นผู้มีความรู้ภาษาอังกฤษดี เมื่อเข้ารับราชการเป็นนายทหารเรือดังกล่าวแล้วก็มีความคิดว่าการที่พยายามบากบั่นฝึกฝนเล่าเรียนภาษาอังกฤษมานั้นคงจะต้องสูญเปล่าทำให้รู้สึกเสียดายเป็นอันมาก ประกอบกับเป็นผู้ที่มีใจรักในการค้าขายตามที่บิดามารดากระทำมาเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ท่านจึงได้ถวายรายงานแจ้งความประสงค์ต่อสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ซึ่งเป็นผู้บัญชาการทหารเรือในขณะนั้น ขอย้ายไปทำงานในหน้าที่ที่จะได้ใช้ภาษาอังกฤษอันเป็นงานที่รักและถนัด ถ้าหากไม่มีทางเป็นไปได้ก็ใครจะขอลาออกจากราชการเพื่อไปประกอบอาชีพค้าขายต่อไป สมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิตจึงโปรดให้ย้ายไปประจำกรมปลัดทหารเรือ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จะต้องติดต่อกับต่างประเทศอยู่เสมอเพื่อให้ได้ใช้ภาษาอังกฤษให้เป็นประโยชน์ตามที่ต้องการ ขณะนั้นท่านมียศเป็นนายเรือโท

นายเรือโทหลวงวิเศษสรณิต ย้ายมาประจำกรมปลัดทหารเรือได้เพียงปีเดียว ทางราชการทหารเรือได้ทำสัญญาขอขยืมตัวนายพลเรือชไนเลอร์ (Schaneiler) จากราชนาวิกโยธินมาเป็นที่ปรึกษาราชการเพื่อวางโครงการปรับปรุงราชการทหารเรือ ท่านก็ได้รับคำสั่งให้ไปเป็นเลขานุการ

ของนายพลเรือชไนเลอร์ ครั้นเมื่อหมดสัญญากับราชนาวิกโยธิน นายพลเรือชไนเลอร์กลับประเทศสวีเดนไปแล้ว สมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดชทรงได้รับตำแหน่งจเรทหารทั่วไปซึ่งเป็นตำแหน่งที่ตั้งขึ้นใหม่ ท่านก็ได้รับพระกรุณาโปรดให้รับตำแหน่งเลขานุการฝ่ายทหารเรือของจเรทหารทั่วไป และได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระนเรนทรพดินทร์

พ.ศ. 2458 ขณะพระนเรนทรพดินทร์มียศเป็นนายเรือเอก ได้ย้ายมาเป็นนายเวรวิเศษกระทรวงทหารเรือ (ตำแหน่งเลขานุการเสนาบดีกระทรวงทหารเรือ) และอยู่ในตำแหน่งนี้มาจนถึง พ.ศ. 2464 ขณะนั้นมียศเป็นนาวาเอก และมีบรรดาศักดิ์เป็นพระยาศรารักษ์พิพัฒแล้ว

ในเวลาต่อมากิจการกระทรวงทหารเรือรวมกับทหารบกและทหารอากาศเป็นกระทรวงกลาโหม นาวาเอกพระยาศรารักษ์พิพัฒ ก็ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้ากรมเสมียนตรา รับราชการเรื่อยมาจนกระทั่งถึงวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 คณะราษฎรก็เข้ายึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ท่านก็ต้องออกจากราชการ

มรสุมทางการเมือง

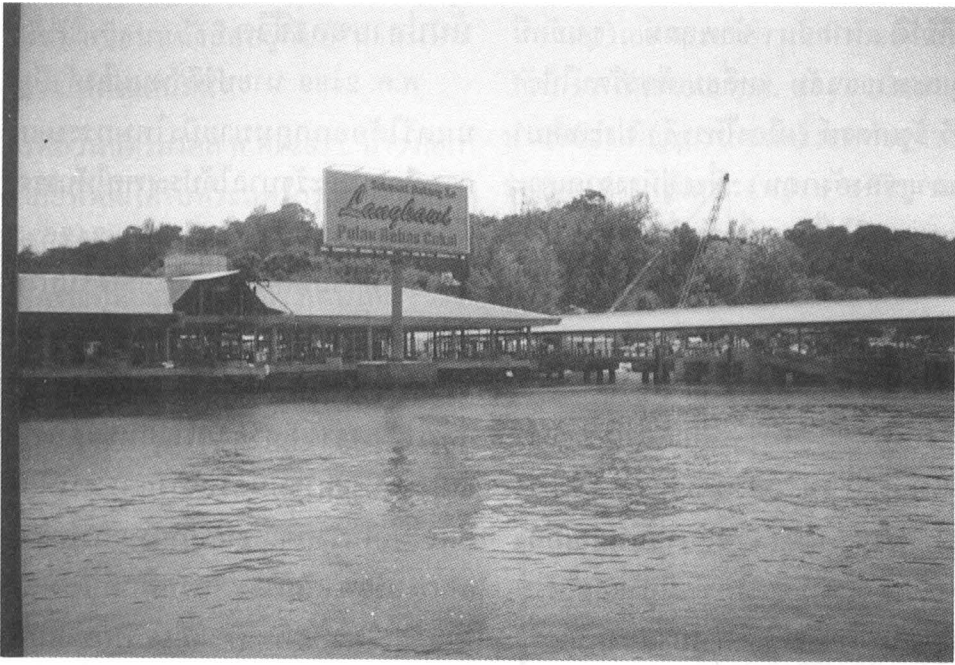
ด้วยเหตุที่นาวาเอกพระยาศรารักษ์พิพัฒเคยดำรงตำแหน่งเลขานุการเสนาบดีกระทรวงทหารเรือ ซึ่งมีพระราชวงศ์ชั้นสูงทรงเป็นเสนาบดีถึง 5 พระองค์ จึงถูกกล่าวหาว่า “เป็นพวกเจ้า” คณะราษฎรจึงให้ออกจากราชการเป็นนายทหารรับบำนาญสังกัดกองทัพอากาศตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2475 และเป็นบุคคลที่คณะราษฎรผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองไม่ไว้วางใจตลอดมา

เมื่อออกจากราชการแล้ว นาวาเอกพระยา
ศรภักย์พิพัฒน์ได้ตั้งบริษัทสยามฟรีเพรสขึ้นมา
ดำเนินธุรกิจหนังสือพิมพ์โดยท่านเป็นผู้จัดการ
บริษัท ออกหนังสือพิมพ์ “กรุงเทพฯ เดลิเมล์”
และเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษชื่อ
“Bangkok Dailymail” อีกด้วย

แม้จะออกจากราชการแล้ว แต่มรสุมทางการเมืองก็ยังคงตามกระหน่ำอย่างหนัก วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2476 พระองค์เจ้าบรมเดชเป็นหัวหน้า คณะก่อการแข็งอำนาจต่อรัฐบาล ขณะเดียวกัน นาวาเอกพระยาศรภักย์พิพัฒน์ได้ทำไปปลิวโจมตี รัฐบาลด้วยถ้อยคำที่รุนแรงมาก ท่านจึงถูกจับ ท่านได้เขียนถึงเหตุการณ์ที่ท่านถูกจับไว้ใน หนังสือฝันร้ายของข้าพเจ้า ตอนหนึ่งว่า “..... ไปปลิวที่ข้าพเจ้าพิมพ์ด้วยโรเนียวนั้นมีถ้อยคำ รุนแรงมาก โจมตีคณะราษฎรในเรื่องไม่ได้รักษา วาจาสัตย์ตามหลัก 6 ประการประชาชนพลเมือง ไม่ได้รับประชาธิปไตยอันแท้จริง วิธีการเลือก สมาชิกประเภทสองได้ถูกแปลงสารว่าพระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงตั้งไม่ใช่ผู้เลือก ดังนั้นพระมหากษัตริย์จึงมีหน้าที่แต่งตั้งพระประมุขไธยตามที คณะราษฎรเลือกมาเท่านั้น นอกจากนั้นยังมี ข้อความอีกหลายประการที่สามารถสงเคราะห์ เข้าในความผิดกฎหมายอาญามาตรา 104 หรือ ถ้าเกิดจลาจลขึ้น อาจสงเคราะห์เข้าในพวกกบฏ หรือพวกโจร ตามที่รัฐบาลพจน์ พหลโยธิน ประนามก็เป็นได้.....”

เมื่อนาวาเอกพระยาศรภักย์พิพัฒน์ถูกจับแล้ว ตำรวจก็นำไปฝากขังไว้ที่สถานีตำรวจบ้าง ที่กระทรวงกลาโหมบ้าง สุดท้ายก็ไปฝากขังไว้ที่ เรือนจำบางขวางรวมเวลาที่ติดขังระหว่างดำเนินคดีเป็นเวลา 11 เดือน จนในที่สุดศาลพิเศษก็ พิพากษาคัดสินจำคุกตลอดชีวิตยศและบรรดาศักดิ์ ก็ถูกลดไปตามกฎหมาย ขณะที่อยู่ในคุกบาง ขวางเกือบ 5 ปี นายเลื่อน ศรภักย์วานิช ใช้เวลา เรียนภาษาจีนกลางและภาษาจีนกวางตุ้งกับคน จีนในคุก (คนจีนพวกนี้ส่วนใหญ่ถูกจับในข้อหา เป็นคอมมิวนิสต์) จนท่านสามารถอ่านและเขียน ภาษาจีนกลางได้ดี ส่วนภาษาจีนกวางตุ้งพออ่าน และเขียนได้บ้าง

หลังจากเป็นนักโทษเด็ดขาดอยู่ในเรือนจำ บางขวางได้ 4 ปีกับ 4 เดือนเศษๆ ท่านก็ถูก เนรเทศไปไว้ที่เกาะตะรุเตา เมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ.2482 เกาะตะรุเตาในสมัยนั้นมีสภาพเป็น เสมือนเกาะนรกอยู่กลางทะเลลึก เป็นที่คุมขัง นักโทษการเมืองโดยปล่อยให้ใช้ชีวิตอยู่ตาม ยถากรรมใครทนไม่ได้ก็ตายไป ใครที่กระดุกแข็ง และอดทนจึงจะอยู่รอด แต่เพียงเวลา 1 เดือน เท่านั้นหลังจากท่านถูกเนรเทศไปอยู่ที่เกาะนั้น นายเลื่อน ศรภักย์วานิชก็สามารถปลดปล่อยตนเองโดยหนีออกจากเกาะตะรุเตาด้วยเรือพายเล็กๆ พร้อมกับเพื่อนอีก 4 คน คือ นายอิน บุญนาค (พันเอกพระยาสุรพันธ์เสนีย์)

ท่าเรือเกาะลังกาวิ ปัจจุบัน มาเลเซียพยายามพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อจะแข่งกับเกาะภูเก็ต

เกาะตะรุเตา (เห็นเป็นเงาดำๆ หลังเกาะเล็ก ๆ) ถ่ายจากหาดทรายดำ บนเกาะลังกาวิ

นายหลุย คีร์วัต นายอั้น ชัยพฤกษ์ (ขุนอัครนิ
รลดการ) และนายแลลัม เหลี่ยมเพ็ชรรัตน์ไปยัง
เกาะลังกาวิ รัฐเคดาห์ (เมืองไทรบุรี) ประเทศมา
เลเซีย (มลายูของอังกฤษ) ซึ่งอยู่ห่างจากเกาะ
ตะรุเตาเพียง 9 กิโลเมตรเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม
พ.ศ. 2482

ชีวิตในต่างแดน

เมื่อหนีออกจากเกาะตะรุเตาไปเกาะลังกาวิแล้ว
ทั้งสี่คนได้เดินทางต่อไปยังเมืองอะลอร์สตาร์
(Alorstar) เพื่อรายงานตัวต่อนายอำเภอเมือง
อะลอร์สตาร์ ขอลี้ภัยทางการเมืองและได้รับ
อนุเคราะห์จากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลอังกฤษซึ่ง
เป็นผู้ปกครองมลายูในสมัยนั้นเป็นอย่างดี หลัง
จากนั้นนายเลื่อน ศรีภักย์วานิชก็แยกกันกับเพื่อน
ทั้งสามไปปลูกกระท่อมอาศัยอยู่ที่ดินของพล
ตรีพระยาเสนาสงคราม (ม.ร.ว. อี นพวงศ์) ที่
นอกเมืองอะลอร์สตาร์ (พระยาเสนาสงครามลี้
ภัยการเมืองไปอยู่ที่นั่น) ท่านรับจ้างเป็นครูสอน
หนังสือ ณ โรงเรียนจีนแห่งหนึ่ง ภาษาจีนที่เรียน
ไปจากคุกบางขวางจึงมีประโยชน์อย่างมากที่นั่น
เพราะมีคนจีนอาศัยอยู่มาก และยังมีประโยชน์อีก
ตอนที่ไปอยู่ประเทศออสเตรเลีย

วันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 สงครามโลก
ครั้งที่สองอุบัติขึ้น ระหว่างสงครามนายเลื่อน
ศรีภักย์วานิช ได้เดินทางไปพำนักอยู่ ณ เมือง
เมลเบิร์น ประเทศออสเตรเลีย ที่นั่นท่านได้ทำ
หน้าที่โฆษกวิทยุภาคภาษาไทยของออสเตรเลีย
และได้เข้าร่วมขบวนการเสรีไทยด้วยจนกระทั่ง
สงครามโลกครั้งที่สองยุติลงใน พ.ศ. 2488 ท่าน
จึงเดินทางกลับประเทศไทยหลังจากที่จากบ้าน
เกิดเมืองนอนไปเป็นเวลา 6 ปี

บั้นปลายของชีวิต

พ.ศ. 2489 นายปรีดี พนมยงค์ เป็นนายกรัฐมนตรีได้ออกกฎหมายนิรโทษกรรมแก่นักโทษ
การเมือง และรัฐบาลได้ประกาศให้บรรดาผู้ที่เคย
ต้องโทษคดีการเมืองใน พ.ศ. 2476 ขอรับยศ
และบรรดาศักดิ์คืนได้ และจะได้รับบำนาญด้วย
แต่นายเลื่อน ศรีภักย์วานิชเป็นผู้หนึ่งที่ไม่เห็น
ชอบด้วยในเงื่อนไขที่ว่า “ผู้ที่รับยศบรรดาศักดิ์
และเครื่องราชอิสริยาภรณ์คืนจะต้องมีหนังสือ
เสนอให้นายกรัฐมนตรีพิจารณา” ทั้งนี้เพราะท่าน
มีความเห็นว่าเมื่อออกกฎหมายนิรโทษกรรมแล้ว
ยศลาบรรดาศักดิ์จะต้องกลับคืนสู่ผู้ที่ได้รับนิร
โทษด้วยโดยอัตโนมัติ เมื่อท่านไม่เห็นด้วยจึงไม่
ได้ทำหนังสือขอแต่อย่างใดด้วยเหตุนี้ท่านจึงไม่
ได้รับยศและบรรดาศักดิ์คืน ยังคงเป็น “นายเลื่อน
ศรีภักย์วานิช” อยู่เรื่อยมา จนถึงรัฐบาลชุดที่
นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรีได้
ประกาศคืนยศและบรรดาศักดิ์ให้แก่ผู้ที่เคยต้อง
โทษคดีการเมืองทุกคนพร้อมทั้งได้รับบำนาญ
ตามระเบียบอีกด้วย ท่านจึงได้รับยศและ
บรรดาศักดิ์คืนเป็น “นาวาเอกพระยาศรภักย์พิพัฒน์”
อีกครั้งใน พ.ศ. 2490

ใน พ.ศ. 2490 นั้นเอง นาวาเอกพระยาศรภักย์
พิพัฒน์ได้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎร จังหวัดธนบุรี ในนามพรรคประชาธิปัตย์
และได้รับเลือกตั้ง ท่านได้รับพระบรมราชโอง
การโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงศึกษาธิการในคณะรัฐบาลของ
นายควง อภัยวงศ์ แต่อยู่ในตำแหน่งได้ไม่นาน
นักรัฐบาลชุดนั้นก็สิ้นสุดลงเพราะถูกนักการเมือง
ฝ่ายตรงกันข้ามขู่ให้ลาออก ท่านเห็นว่าการ
กระทำได้กล่าวเป็นเรื่องไม่ถูกต้อง จึงล้างมือทาง

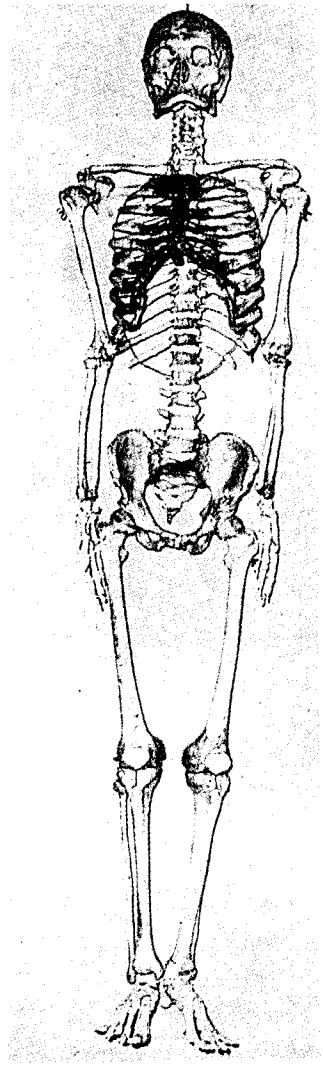
การเมืองหันมาเขียนหนังสืออยู่กับบ้านและเป็นนักหนังสือพิมพ์ตั้งแต่นั้นมา

ในวารดิถีวันฉัตรมงคล พ.ศ. 2511 นาวาเอกพระยาสรภักย์พิพัฒน์ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษให้ ซึ่งทำให้ท่านมีความปีติปลาบปลื้มมาก นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันสูงสุดในชีวิตของท่าน

นาวาเอกพระยาสรภักย์พิพัฒน์ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2511 เมื่ออายุได้ 79 ปี ท่านได้บำเพ็ญประโยชน์ครั้งสุดท้ายด้วยการมอบร่างของท่านให้แก่โรงพยาบาลศิริราชเพื่อให้นักเรียนแพทย์ได้ศึกษา ขณะนี้โครงกระดูกของท่านประดิษฐานอยู่ในตู้กระจก ณ โรงพยาบาลศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล

“โครงกระดูกของ นาวาเอกพระยาสรภักย์พิพัฒน์ (เลื่อน สรภักย์วานิช) เกิด ๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๓๒ ศึกษาโรงเรียนอัสสัมชัญ และ School of Journalism นครเบลเบอร์นประเทศออสเตรเลีย ตำแหน่งราชการสุดท้าย ผู้ช่วยปลัดทูลฉลองกระทรวงกลาโหมและเจ้ากรมเสมียนตรากระทรวงกลาโหม ถูกปลดออกจากราชการคราวปฏิวัติ ๒๔๗๕ เป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์บางกอกเดลิเมตล์ภาษาอังกฤษ เคยเป็นนายกนักเรียนเก่าอัสสัมชัญสมาคม ต้องคดีการเมือง ๒๔๗๖ ศาลพิเศษตัดสินตลอดชีวิตแล้วถูกปล่อยเกาะ หนีจากเกาะตารูเตาเข้าไปอยู่ในเขตมาลายา กลับประเทศไทยภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ปี ๒๔๘๘ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดธนบุรี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ สมาชิกวุฒิสภา กรรมการสภาการศึกษาแห่งชาติ และกรรมการมูลนิธิวิชาการหนังสือพิมพ์ตายเมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๑๑ ประมวลอายุได้ ๗๙ ปี”

จากบันทึกคำสั่ง “... ให้จัดทำคำจารึกติดไว้กับตู้กระจกที่ใส่โครงกระดูก...” ของ “สรภักย์” ๒๖ มีนาคม ๒๕๐๖

นายแพทย์ภูเก็ต วาจานนท์ แผนกกายวิภาคศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล ได้กรุณาถ่ายภาพนี้มอบให้แก่ครอบครัว “สรภักย์”

งานด้านการประพันธ์

นาวาเอกพระยาศรภักย์พิพัฒน์เป็นนักเขียนที่มีผู้ยกย่องนับถือมากคนหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนักหนังสือพิมพ์ยกย่องว่าเป็นนักหนังสือพิมพ์อาวุโส ท่านเขียนวิพากษ์วิจารณ์นักการเมืองตามแบบฉบับของท่านคือใช้ถ้อยคำรุนแรงและตรงไปตรงมาแต่เฉียบคม เป็นตัวของตัวเองไม่หวั่นไหวต่ออำิสสินจ้าง และไม่เกรงกลัวอำนาจใดๆ ทั้งสิ้น จึงเป็นที่หวั่นเกรงของนักการเมือง และผู้มีอำนาจทั่วไป ในการเขียนหนังสือส่วนมากท่านใช้ชื่อจริงนามปากกาที่ใช้อยู่บ้างก็คือ “ศรทอง”

ท่านเขียนบทความวิจารณ์การเมืองไว้จำนวนมาก ส่วนหนังสือที่พิมพ์เป็นเล่มได้แก่

1. ชีวิตของประเทศ ใช้นามปากกา “ศรทอง”
 2. 10,000 ไมล์ของข้าพเจ้า
 3. ฝันร้ายของข้าพเจ้า
 4. ฝันจริงของข้าพเจ้า
- สามเล่มหลังใช้ชื่อจริงคือ “เดือน ศรภักย์วานิช (นาวาเอกพระยาศรภักย์พิพัฒน์)

วรวิทย์ วตินสรากร

บรรณานุกรม

ประยูทธ สิทธิพันธ์. โฉมหน้าประวัติศาสตร์ชุดขุนนางสยาม. กรุงเทพฯ : สยาม, 2517.

ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์. รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี (2575 - 2517). กรุงเทพฯ : กลุ่มรัฐกิจเสรี จัดพิมพ์, 2517.

เดือน ศรภักย์วานิช (นาวาเอกพระยาศรภักย์พิพัฒน์). ฝันจริงของข้าพเจ้า. กรุงเทพฯ : ศรภักย์, 2512.

_____ . ฝันร้ายของข้าพเจ้า. กรุงเทพฯ : ศรภักย์, 2512.

_____ . 10,000 ไมล์ของข้าพเจ้า. กรุงเทพฯ : ศรภักย์, 2512.